

Економски факултет - Прилеп

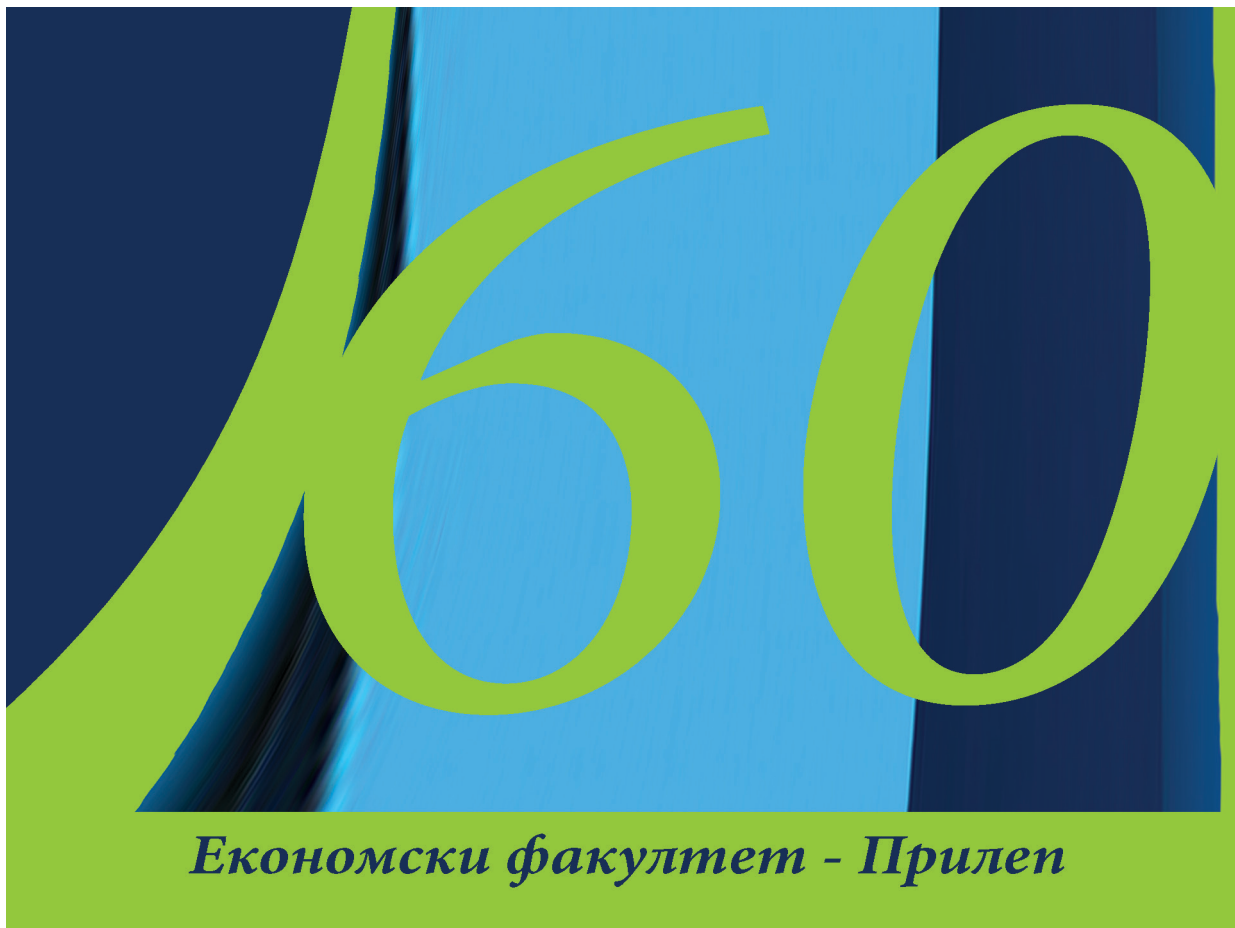
бр.31

октомври 2020

Е
К
В
И
Л
И
Б
Р
И
У
М

60

ЕКВИЛИБРИУМ

Економски факултет – Прилеп
ЕКВИЛИБРИУМ бр. 31
ISSN 2671-3349

Редакциски одбор

проф. д-р Димитар Николоски; проф. д-р Марјан Ангелески; проф. д-р Драгица Оџаклиеска; проф. д-р Анета Ристеска -
Јанкулоска; доц. д-р Зоран Николовски; проф. д-р Мери Бошкоска, проф. д-р Татјана Спасеска

Лектура: доц. д-р Зоран Николовски

Издавач: Економски факултет - Прилеп

Печати: Гинис

Дизајн: Виолета Глигоровски

Тираж: 100

СОДРЖИНА

Воведен збор

Димитар Николоски..... стр. 3

Историски развој на Факултетот

Наташа Трајкова..... стр. 4

Прв академски час

Марија Мидовска-Петкоска.....стр. 6

Од ЕК до ЕКвилибриум

Димитар Николоски..... стр. 8

Меѓународно научно списание SERBE

Димитар Николоски..... стр.10

Новата зграда на Факултетот

Димитар Николоски.....стр. 12

Од првиот компјутер до современа ИКТ опрема

Марјан Ангелески
Дејан Здравески.....стр. 14

Еволуција на студиските програми на Факултетот

Марјан Ангелескистр. 15

Научно-истражувачката дејност на Факултетот

Мери Бошкоска.....стр. 17

Меѓународната соработка на Факултетот

Татјана Спасеска.....стр. 20

Соработка на Факултетот со бизнис заедницата

Илија Христоски.....стр. 22

Факултетот и франкофонијата

Зоран Николовски.....стр. 28

Студентското организирање на Факултетот

Михаил Дивјакоски.....стр. 30

Воведен збор

Димитар Николоски

Академската 2020/21 година по многу нешта е поразлична од претходните. Имено, исправени сме пред големи предизвици што со себе ги носи пандемијата од Covid-19 како што се: изведуваче онлајн настава, изнаоѓање нови форми за комуникација со студентите и целосно реструктурирање на нормалното работење и живеење. Оваа година за нас е посебна и заради фактот што Економскиот факултет-Прилеп заокружува шест децении од своето постоење и во вакви турболентни времиња покажува дека може да пркоси на проблемите кои со себе ги носи современието.

Со овој број на „Еквилибриум“ заокружуваме уште еден јубилеј, а тоа се десет години од неговото излегување како гласило на Економскиот факултет-Прилеп. Во изминативе десет години „Еквилибриум“ сосема го оправда својот *raison d'être*, односно намерата да информира, да поучува и да разонодува со своите богати содржини. На неговите страници продефилираа текстови од голем број наши професори, студенти, истакнати стручњаци и други соработници коишто пројавуваат континуиран интерес за соработка. Во меѓувреме се етаблираа повеќе стандардни рубрики како што се: Влијателни економисти, Профил 13, Од архивата на Факултетот, Универзитетска хроника, Искуства од Ерзмус+ мобилноста и тн. Во чест на двојниот јубилеј, во овој број на „Еквилибриум“ се обидуваме да направиме ретроспектива на активностите на Економскиот факултет-Прилеп од неговото настанување па сè до денес, со акцент на последната деценија од неговото работење. Затоа, во продолжение се поместени текстови кои со својата визура се насочени кон минатото но, ја одбележуваат и сегашноста. Со тоа покажуваме дека нашата тековна активност е плод на долгогодишната традиција на наставно-образовна и научно-истражувачка дејност на Факултетот и претставува мотив за натамошно развивање и надградба.

Во оваа пригода, сакам да изразам голема благодарност до сите кои со својот пишан збор се вградија во „Еквилибриум“ и придонесоја за неговото опстојување од основањето па сè до ден денес. Се надевам дека оваа соработка ќе продолжи во иднина и ќе се унапредува низ разни облици и содржини. Од името на редакцискиот одбор ви посакувам успешна академска година, многу здравје и исчекување на уште голем број јубилеи во ведрa и радосна атмосфера.

Историски развој на Факултетот

Наташа Трајкова

Годишнините најчесто се погоден момент да се направи своевиден пресек во времето: од една страна да се насочи погледот кон иднината, кон идниот развој, а од друга страна да се оживеат спомените од минатото и да се чувствува наследството. Во духот на овие две димензии, Економскиот факултет-Прилеп годинава ја одбележува шеесет годишнината од своето постоење. Во изминатите шест децении Факултетот дочека и испрати бројни генерации на студенти, тој беше дом и работен простор за многу истакнати професори од земјата и од странство, беше и простор во кој се развиваше научната мисла и се креираа зачетоците на голем број економски политики, на фирми и на државата. Факултетот растеше и опстојуваше со луѓето кои поминаа низ неговите амфитеатри и остана како заоставштина во животите на сите оние кои учествуваа во неговото создавање и во неговиот развој и најбитно од сè, остана како наизбришлива трага на младоста и учењето во животите на бројните студенти. Постојано соочувајќи се со предизвиците, Факултетот како институција се издигна над времето, над суетите, над проблемите.

А сè започнува во 1960 година, кога со напорите на група на ентузијастички, се основа Специјализираната книговодствена школа. И денес со посебен респект се спомнува името на еден човек од таа група, а тоа е професорот Љупчо Аџи-Митрески. Тој со неговата амбициозност, посветеност и визионерство е можеби најзначајната личност која продонела за

етаблирање на економската висисокообразовна институција во Прилеп. Може да се каже дека тој придонесе за решавање и на просторниот проблем во тоа време. Постојниот објект во кој денес функционира Факултетот е траен сведок за неговите напори, преку мобилизирање на локалните и државните фактори, да се обезбедат сите неопходни предуслови за натамошен развој на високото образование во Прилеп. Освен тоа, професорот Аџи-Митрески не е само еден од најзначаните поборници за добивање на академски статус на студиите, туку е и концепцискиот креатор на меѓународната соработка на Факултетот уште од тоа време.

Во 1966 година, Специјализираната школа прераснува во Виша економска школа, за да во 1972 се развие во Висока школа која наредната година се преименува во Економски факултет. Всушност, развојот до високообразовна институција ги следел тогашните потреби на образовниот систем и потребата во Република Македонија да се едуцираат високообразовани кадри од областа на економијата и сродните дисциплини. Подоцна, во периодот од 1976 до 1977 година е извршено и организациско реструктурирање на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“-Скопје, при што Економскиот факултет-Прилеп се интегрира со Економскиот институт и Економскиот факултет-Скопје во една работна единица, како Факултет за економски науки што е во составот на тогашниот сложен Универзитетски центар за општествени науки-Скопје. При тоа, со тогашните закони се уредува и внатрешната структура на овие единици. На тој начин, се создадени темелите на Факултетот, со сеопфатни и темелно дефинирани наставни програми и со воспоставени критериуми за одвивање на научно-истражувачката работа.

Со овие промени и растеж, Факултетот се поставува како самостојна високообразовна институција на тогашниот Југословенски простор, која ги отвора вратите за соработка со сите сродни факултети од големите центри како Белград, Загреб, Суботица и други. Во подоцнежните години, токму присуството на професорите од овие поголеми научни центри ќе се покаже како исклучително драгоцено и корисно за развојот на Факултетот. Размената на идеи, дискусиите, како и интересните случки поврзани со плејада познати економисти од тогашните

Југословенски простори се прераскажува до денес во Факултетот, со посебен респект кон нивната работа, но и кон духот кој тие со себе го носеле. Подоцна, со отворањето на Универзитетот „Св. Климент Охридски“ во Битола, Економскиот факултет-Прилеп се издвојува од Скопскиот Универзитет и станува најстарата членка на новиот Универзитет. За цело ова време на зачетоците, факултетот функционираше во старите простории на денешниот Работнички универзитет. Во меѓувреме, со свои средства, но и со значителна помош од тогашните фондови, Факултетот во 1979 година го добива и новиот, современ објект којшто бил изграден според највисоки стандарди за одвивање на високообразовна дејност. Мора да се истакне дека зградата со својата практичност и современост и денес се издвојува со својот авангарден архитектонски лик, и обезбедува квалитетно одвивање на наставно-образовниот и научно-истражувачкиот процес и сите негови придружни активности. Секако, низ годините просторот го менува својот лик, континуирано се осовременува за да соодветствува на потребите на времето и на новите генерации на студенти.

Напоредно со наставно-образовната во Факултетот се одвива и научно-истражувачката активност, како предизвик за апсолвирање и имплементирање на економските знаења. Имено,

од севкупните напори на Факултетот прилегуваат и интензивните теоретски и практични апликации на наставниците кои ги презентираат своите научно-истражувачки активности во форма на книги, учебници, проекти, публикации или статии од низа економски области. Во таа смисла, во 1978 година иницијално започнува да функционира засебно Одделение за научно-истражувачка работа, што подоцна прераснува во Центар за научно-истражувачка работа, како деловна единица во рамките на Факултетот. Во текот на неговото постоење постигнати се низа контакти со деловните субјекти и економските факултети и институти од поранешните југословенски простори, но и надвор од земјата. Од таквата поврзаност произлегува и меѓународната соработка на Факултетот, така што тој е организатор или ко-организатор на голем број меѓународни конференции, а забележително е присуството на наставниците на низа слични научни собири во елитни високообразовни центри во земјата и странство. Во поново време, во Факултетот се оформи и Центар за соработка со стопанството, чија задача е да ги развива односите со стопанството и тоа на повеќе нивоа, преку организирање на практична настава за студентите, потоа ангажирање на истакнати експерти од стопанството за одржување клиничка настава, како

и нудење на своите едукативни услуги на фирмите. Новата едукациска парадигма на Факултетот е фундирана врз зголемувањето на квалитетот на студирањето, поттикнување на креативните потенцијали кај студентите, распознавање на знаењата и искуствата, мотивирање, социјална интеракција, тестирање на промените, респектирање на новите идеи и креативноста. Оттука, основните ориентири и денес главно се насочени кон подготвување на студентите за успешно вклучување во економските движења на земјата и странство, организирање и адаптирање на наставните програми кон потребите на стопанството, меѓународниот бизнис и глобализациските текови, интегрирање на интернационалните димензии во научно-истражувачките активности, наставата и воннаставната едукација на студентите, осовременување на наставната методологија и обезбедување услови за квалитетно образование, што гарантираат афирмација на институцијата во меѓународни рамки.

Денес на Економскиот факултет-Прилеп функционираат четири катедри и тоа: Катедра за сметководство, финансии и ревизија, Катедра за економија и меѓународен бизнис, Катедра маркетинг, менаџмент и бизнис и Катедра за бизнис информатика. Освен тоа, во Факултетот функционираат и Центарот за научно-истражувачка работа и Центарот за професионални обуки и кариерен развој. Како резиме на овој историски преглед може да се каже дека шестдецениската богата традиција и успешното опстојување, како најстара членка на Универзитетот „Св.Климент Охридски“-Битола со јасни перспективи и визии, се достојна потврда за високите перформанси и вредности што ја карактеризираат севкупната дејност на Факултетот.

Прв академски час

Марија Мидовска-Петкоска

На 1 октомври оваа година традиционално по 60ти пат во просториите на Економскиот факултет-Прилеп, пред студентите-бруцоши свечено беше одржан првиот академски час. Оваа година за разлика од претходните, првиот

академски час се одржа во едни поинакви услови предизвикани од пандемијата предизвикана од вирусот Covid-19 и за таа цел беа испочитувани важечките мерки и протоколи за спречување и ширење на коронавирусот. Пандемијата го промени начинот на функционирање на сите нас а големи промени се случија и во делот на високото образование.

Во тој контекст, Економскиот факултет-Прилеп успешно се прилагоди на промените и новите услови следејќи ги светските трендови. На првиот академски час Деканот, проф. д-р Драгица Оџаклиеска, имаше свечено обраќање до студентите. Во својот поздравен говор таа на студентите им посака срдечно добредојде, а потоа ги истакна позитивните страни коишто го одликуваат високообразовниот процес на Економскиот факултет-Прилеп. Имено, нашата високообразовна институција нуди големи можности за профилирање кадри коишто лесно ќе можат да се етаблираат на пазарот на труд и да напредуваат по скалалата на кариерниот развој. Во тој контекст, разновидноста и бројноста на студиските програми има големо значење и придонесува за атрактивноста на Факултетот, односно сè повеќе млади луѓе да се определат за студирање токму на Економскиот факултет-Прилеп.

Деканот во своето инспиративното обраќање на студентите им ја пренесе основната мисија на нашиот факултет да создава професионален кадар којшто ќе може ефикасно да се вклучи во економските и општествените текови на државата и да придонесува за нејзиниот развој. Економскиот факултет-Прилеп е факултет којшто шест децении континуирано ги развива своите потенцијали вградувајќи ги достигнувањата на економската наука во едукативниот процес. На тој начин, тој профилира кадровски потенцијал согласно со развојните потреби на земјата и конкурентските предизвици на глобалното окружување. Тоа значи дека Факултетот ефикасно се прилагодува на условите и барањата на новото време, успешно реализирајќи ги реформите во образовниот процес. Во својот долгогодишен и успешен развој Факултетот честопати бил исправен пред голем број предизвици што секогаш успешно ги совладувал. Наставно-образовниот процес

што се реализира во нашата институција ги следи современите трендови во едукацијата и развојот на науката во земјата и светот, односно секогаш се грижи да биде во функција на студентите, бизнис секторот и општествената заедница. Исто така, деканот ја истакна и отвореноста за соработка со високообразовните институции од странство што се реализира преку бројни меѓународни мобилности на професорите и студентите, организирање предавања од врвни професори и експерти од земјата и странство, како и презентации на добри деловни практики и искуства од страна на претставници на бизнис заедницата.

На првиот академски час студентите беа запознати и со двете студентски организации а тоа се: Факултетското студентско собрание и меѓународната студентска организација AIESEC со кои факултетот има изградено одлична соработка. Преку овие организации студентите можат да ги остварат своите интереси и цели во текот на студирањето, да учествуваат во реализацијата на бројни активности и да стекнат многу нови искуства. Во таа насока на

студентите им се обрати и претседателот на Факултетското студентско собрание, Ангела Митреска која на студентите им го пренесе своето искуство како студент и можностите кои им се нудат на студентите со вклучување во овие организации. Освен тоа, таа ги повика студентите-бруцоши активно да се вклучат во планираните студентски активности и сите заедно да придонесат за поквалитетен студентски живот.

На крај продеканот за настава проф. д-р Димитар Николоски им се обрати на студентите и детално ги запозна со нивните права и обврски како студенти, начинот на реализација на наставата, начинот на оценување и реализирање на колоквиумските и испитните сесии како и останатите активности поврзани со наставата. Притоа тој стави акцент на онлајн наставата како начин на реализирање на наставната програма прилагодена кон новите услови предизвикани од пандемијата. Академскиот час заврши со искрени честитки до сите студенти за изборот да студираат на нашиот факултет посакувајќи им успех во студирањето и незаборавни студентски денови.

Од ЕК до ЕКвилибриум

Димитар Николоски

Економскиот факултет-Прилеп има долга традиција на издавачка дејност, во која спаѓа и периодиката чија цел е информирањето. Во тој контекст, подлистокот ЕК кој излегуваше пред повеќе од две децении може да се смета за предвесник на информирањето поврзано со активностите на Факултетот во пошироката јавност. Тој излегуваше во рамките на тогашниот неделник „Народен глас“ а беше посветен на тогашните збиднувања и активности на Економскиот факултет-Прилеп. Дека Економскиот факултет-Прилеп имаше сенс и изградено чувство да се информира и да се биде информиран, не само како студент, туку и како професор, потврдуваше ова гласило кое тогаш ги опфаќаше содржините и настаните посветени на дејноста на високо-образовната институција.

Од архивата на Градската библиотека „Борка Талески“-Прилеп може да се утврди дека подлистокот ЕК излегуваше во периодот 1995 и 1996 година. Со големиот број текстови и богатите содржини тој одекна во дотогаш празниот информативен простор посветен на економската наука. Идејата за издавање на подлистокот „тргна“ спонтано и првенствено со намера да се популаризираат постоечките студиски програми и наставните планови на Факултетот, да им се доближат содржините на студентите, да се забележат и останат нотиран организирани собири, трибини, предавања од визитинг професорите, но секако и да се отстапи простор за интервјуа за чинителите и креаторите на образовниот процес, кои ја предводеа надалеку етаблираната институција, која ја апсорбираше научната мисла, создавајќи јадро кое ги придвижуваше економските текови во заедницата, со визија за најавување на процесите кои се случуваат на глобално ниво и нивните реперкусии во регионот и кај нас.

Во подлистокот партиципираа сите кои се чувствуваа како дел од Економскиот факултет-Прилеп. Првенствено, како креатор на идејата се јави самата образовна институција. Содржините

и информациите се подготвуваа заеднички. Како професионални новинари беа вклучени Каролина Мицевска и Светлана Ристеска заедно со координаторот на проектот, професорот Сашо Атанасоски, а во оформувањето на содржините учествуваа речиси сите членови на наставно-научниот совет на Факултетот, секој од свој агол и од својот домен на познавање на областа. Значително беше учеството и на студентите, како и на тогашната студентска организација. Младите луѓе несебично одделуваа дел од слободното време за да пласираат вести, настани кои се одржуваа, односно ја споделуваа атмосферата од тогашните студентски забави кои ги организираа. Како професионални новинари ја имавме задачата да ги стилизираме, подредиме и новинарски обработиме содржините. Работата пред сè беше плодотворна, интересна и исполнувачка затоа што контактот со професорите и со студентите беше на високо ниво.

Иако гласилото беше со краток здив, сепак подлистокот ЕК е зародишот на идејата за транспарентност на институцијата, за отвореноста и потребата да се информира, да се објават успехите и достигнувањата. Или како што тогаш, во првиот број, забележа професорот Атанасоски, Економски факултет-Прилеп „се отвори за јавноста, со што таа имаше поголем увид во неговото целокупно работење“. За жал, не постои прецизна евиденција за тоа колку броеви од подлистокот кој имаше периодичен карактер се објавувани. Како надоврзување на оваа традиција, почнувајќи од декември 2010 година Економски факултет-Прилеп започна да го издава списанието „ЕКвилибриум“. Тој на почетокот се објавуваше квартално, а во моментот се објавува два пати годишно и досега објавени се вкупно 31 број. Покрај во печатена форма, „ЕКвилибриум“ се објавува и во електронски облик на интернет страницата на Факултетот. Моментално, редакцискиот одбор на списанието го сочинуваат: проф. д-р Димитар Николоски, проф. д-р Драгица Оцаклиеска, проф. д-р Марјан Ангелески, проф. д-р Мери Бошкоска, проф. д-р Анета Ристеска-Јанкулошка, проф. д-р Татјана Спасеска и виш лектор Зоран Николовски. Сите текстови во списанието се лекторирани од страна на виш лектор Зоран Николовски, а за техничката обработка и дизајнот е задолжена д-р Виолета Глигоровски.

Дизајнот е современ и покрај текстовите содржи голем број фотографии преку коишто се документираат активностите во Факултетот. Целта на „Еквилибриум“ е публикување на содржини поврзани со активностите на Економски факултет-Прилеп заради нивно популаризирање меѓу студентите, партнерските институции и пошироката јавност. Покрај информации за тековните активности во Факултетот, се објавуваат информации за соработка со други универзитети и институции, како и информации за активностите на Студентското собрание и AIESEC. Во рамките на списанието „Еквилибриум“ веќе се етаблирани повеќе рубрики како што

се: Интервју со гостин-предавач на актуелна тема, претставување на влијателни економисти, текстови од архивата на факултетот, интересни написи за популаризација на економската наука и сродните дисциплини, како и рубриката Профил 13 во која се претставува профил од наш сегашен или поранешен професор. Гласилото на Економски факултет-Прилеп „Еквилибриум“ наидува на голем одзив кај студентите, но и кај пошироката читателската јавност. Вредно е да се истакне дека голем број наставници, соработници и студенти во Факултетот, пројавуваат интерес да пишуваат интересни статии и да ги презентираат во овој медиум.

Меѓународно научно списание SERBE

Димитар Николоски

Почнувајќи од декември 2019 година Економски факултет-Прилеп започна да го издава меѓународното научно списание *South-east European Review of Business and Economics (SERBE)*. Ова списание е засновано врз богатото академско и публицистичко наследство вклучувајќи го Годишникот на Економски факултет-Прилеп и зборниците на трудови од голем број меѓународни конференции. Врз основа на оваа традиција, интенција на списанието е објавување на оригинални трудови кои претходно не биле публикувани во други списанија. Мотивацијата за објавување на SERBE произлезе од потребата да се артикулираат научно-истражувачките сознанија на истражувачите од регионот на Југоисточна Европа и пошироко.

Имено, процесот на транзиција и пост-транзицискиот развој во регионот изродија специфични социо-економски феномени коишто заслужуваат соодветна систематска анализа. Згора на тоа, глобалната рецесија и тековната пандемија со Covid-19 ја доведоја во прашање валидноста на постоечката парадигма и наложија потреба од примена на алтернативни методолошки пристапи. Во овој контекст, економијата и другите општествени науки се соочија со предизвикувачка задача за истражување на новосоздадената комплексна општествена реалност. Поттикот за ова списание произлезе од потребата за решавање на актуелните економски и бизнис проблеми преку надградување на постоечката теоретска рамка и преку користење на широк арсенал на алтернативни истражувачки техники.

Главен и одговорен уредник на SERBE е проф. д-р Димитар Николоски, а во редакцискиот одбор учествуваат триесетина реномирани истражувачи од регионот на Југоисточна Европа и пошироко. Процесот на објавување трудови се заснова врз претходно објавен повик, а секој труд поминува низ процес на рецензирање од двајца рецензенти. Следејќи ги современите трендови во развојот на научната мисла, списанието е насочено кон дисеминација на истражувачите исходи и поголема размена на знаења. Целта на

SERBE е да им овозможи на истражувачите да ги презентираат нивните истражувачки сознанија во сферата на бизнисот и економијата и да помогне во градење на алтернативни пристапи за третирање на актуелните економски проблеми. Во текот на изминатата 2019/20 година беа публикувани првиот и вториот број на SERBE во кои беа поместени избрани трудови од XI Меѓународна конференција „Дигитална трансформација на економијата и општеството: Обликување на иднината“ која беше оджана на 19-20 октомври, 2019 година во Прилеп. Освен тоа, подготвен е и повик за трудови за третиот број на SERBE кој се планира да биде публикуван во декември 2020 година.

SOUTHEAST
EUROPEAN
REVIEW OF
BUSINESS AND
ECONOMICS

Vol.1, Issue 2, 2020

ARE WE READY FOR THE CENTRAL BANK
DIGITAL CURRENCY?

Anderj Hleski, Evica Delova - Joveska

THE FACTORS OF LABOUR PRODUCTIVITY
IN THE REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA

Dimitar Nikoloski

LABOUR PRODUCTIVITY IN TERMS OF THE
FOURTH INDUSTRIAL REVOLUTIONBorche Trenovski, Marija Trpkova - Nestorovska,
Gunter Merdzan, Kristijan KozehskiTOWARDS ORGANIZATIONAL COMPLEXITY OF
THE EUROPEAN HIGH - LEVEL POLICY
IMPLEMENTATION

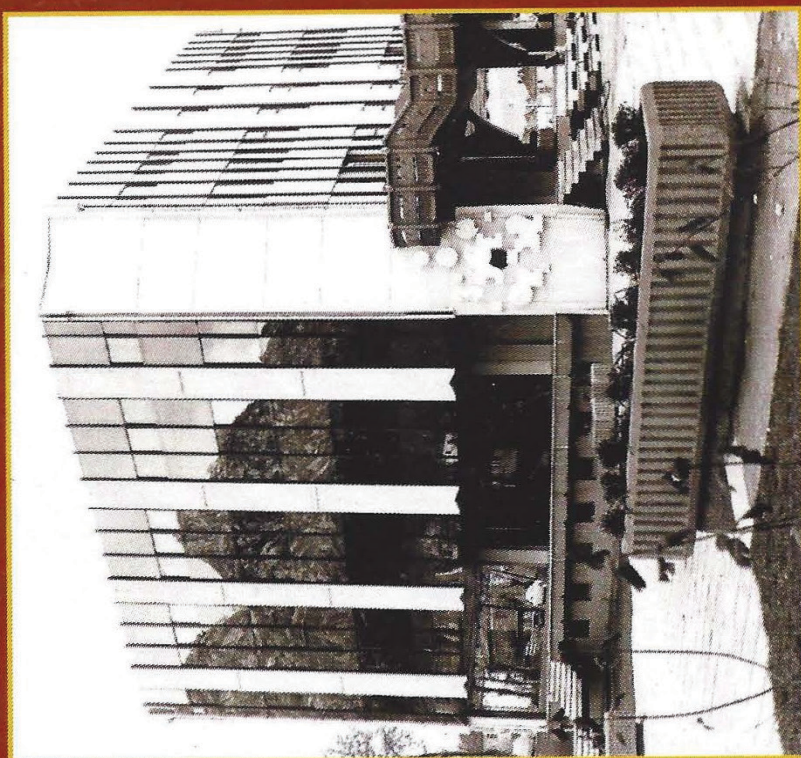
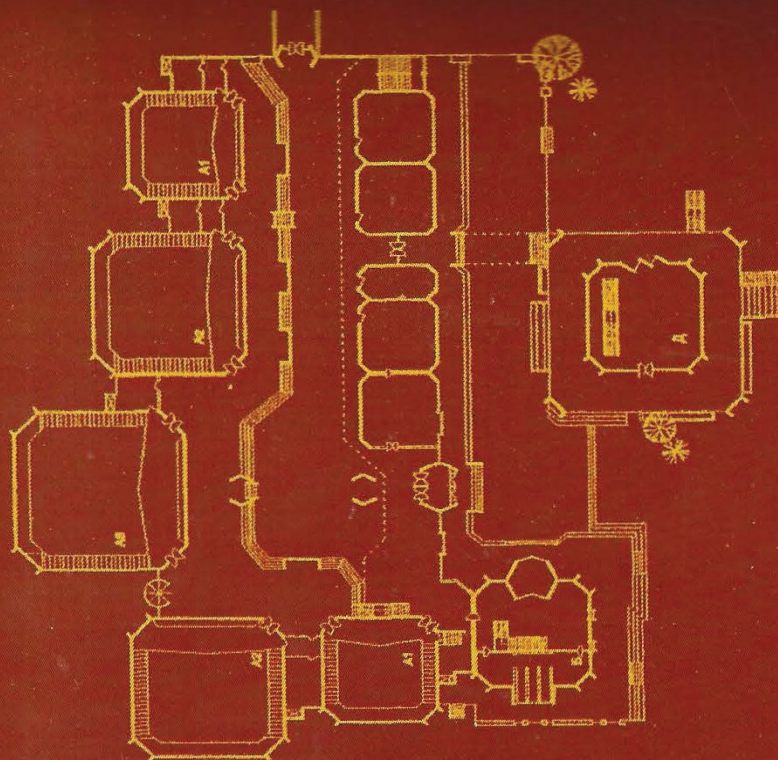
Renata Petreska - Nechoska, Olivera Kostoska

IMPLEMENTATION OF ELECTRONIC DOCUMENT
MANAGEMENT SYSTEM (EDSM) IN
MACEDONIAN COMPANIES

Dejan Zdravoski, Margarita Janeska, Kosta Sotirovski

USING THE STATCOUNTER AS A WEB ANALYTICAL
TOOL TO UNDERSTAND THE WEB VISITORS
AND INCREASE THE WEB TRAFFICVioleta Gligorovski, Dragica Odrasklieska,
Snezana Mojsovska - SalamonovskaFACULTY
OF ECONOMICS
- PRILEP

основа - Економски факултет
просторна концепција

Новата зграда на Факултетот

Димитар Николоски

Мал број високо-образовни институции во РС Македонија можат да се пофалат со репрезентативни објекти како што е комплексот на Економски факултет-Прилеп што со своите карактеристики може успешно да се носи со најмодерните универзитети во Европа и светот. Имено, денес Факултетот располага со извонредни материјално-технички и просторни можности за нормално одвивање на наставно-образовниот процес, што во целост кореспондираат со предвидените стандарди и критериуми за акредитација на високо-образовната дејност. И покрај тоа што денешната зграда на Факултетот е изградена пред повеќе од 40 години, сепак таа сèуште зрачи со својата современа надворешност и функционален ентериер. Токму тоа претставуваше мотив во овој ретроспективен број на „Еквилибриум“ да ви пренесеме дел од архивските податоци што сведочат за изградбата и пуштањето во употреба на овој уникатен објект.

Факултетот располага со 30.000 метри квадратни бруто површина од кои вкупната површина за изведуваче настава изнесува 3.280 метри квадратни. Во рамките на комплексот постојат 5 амфитеатри со вкупно 1282 седишта, 9 училници со 466 седишта и 40 кабинети за наставници и соработници. Поголемиот дел од кабинетите се издвоени во посебна зграда т.н. Деканат каде што се сместени административните простории за деканот, продеканите и секретарот.

Во склоп на деканатот се наоѓа и свечената сала која најчесто се користи за одржување на состаноците на Наставно-научниот совет на Факултетот како и за свечени одбрани на магистерски и докторски дисертации. Освен тоа, во рамките на Факултетот постои анекс наменет за библиотека и читални коишто со својот обем и функционалност целосно ги задоволуваат потребите на студентите и кадарот. Не треба да се забораваат и просториите што ги користат студентите како свои канцеларии за потребите на Студентскиот парламент и АИЕСЕК, како и објектите за дружење и релаксација како што се

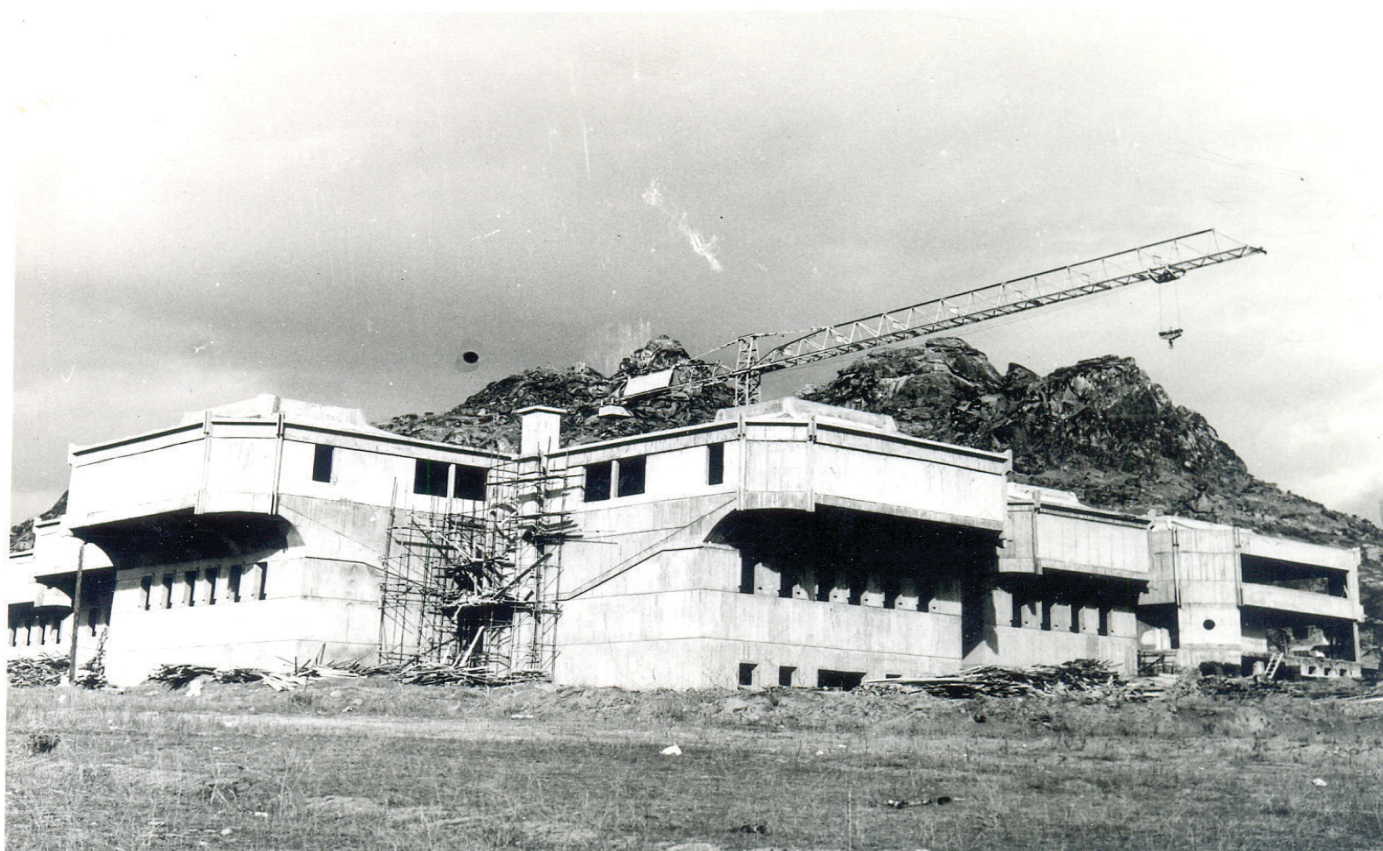
Клубот за професори и студентската кафетерија. Проектант на новата зграда на Факултетот е дипломираниот инженер архитект Славчо Вренцоски кој има прилепско потекло, а денес пензионерските денови ги поминува во Скопје. Според авторот Вренцоски, најсилен инспиративен извор за овој објект е воодушевувањето од Марковите кули и многубројните посети на оваа историска знаменитост за што и самиот автор елаборира во својата студија. Исто така, врз креирањето на концептот за Економски факултет-Прилеп влијаеле манастирскиот комплекс „Св. Наум“ во Охрид и проектот на четирите академии во Белград.

Новата зграда на Економскиот факултет-Прилеп е изградена од страна на градежното претпријатие „Бетон“-Скопје, кое на тендер понудило најповолни услови за градба и кое учествувало во финансирањето на објектот со 50% сопствени средства на име кредит. Конкретните услови за користење на кредитот и градбата на објектот биле дополнително утврдени со посебен договор склучен меѓу изведувачот и инвеститорот. Притоа, Советот на Факултетот го овластил деканот, проф. Љупчо Аци Митрески да го потпише договорот со градежното претпријатие „Бетон“. Изградбата на објектот започнала веднаш по откупувањето на плацовите од повеќе лица со цел да се оформи потребната градежна парцела. Малку е познато дека со цел обезбедување средства за доградба на новиот објект на факултетот, Советот на Економски факултет-Прилеп донесол одлука за оттуѓување на објекти во Скопје, Охрид и Прилеп што биле во сопственост на Факултетот. Притоа, Деканската управа на Факултетот била задолжена да оцени кој објект е поприоритетен за оттуѓување до висината на обврските потребни за довршување на новиот објект. Постапката на оттуѓување била извршена на начин утврден со законски прописи за оттуѓување на основни средства.

Новата зграда на Економскиот факултет-Прилеп била изградена за период од три и пол години по што следеле подготовките за нејзино пуштање во употреба. Во тој контекст, како гест на одолжување за дадениот придонес, Советот на Факултетот на седницата одржана на 30 август 1978 година донел одлука за доделување

признанија-благодарници на организациите и поединците кои придонесле во изградбата на новата зграда на Факултетот. Во тој контекст, за извонредно залагање во изградбата на новата зграда на Факултетот биле наградени следниве организации и личности: Општа заедница на образование на СР Македонија – Скопје, Градежно претпријатие „Бетон“ – IV градилиште – Битола, „Паравод“ – Скопје, „Ангросервис“ – Белград, Проф. Љупчо Аџи Митрески, Славчо Вренцоски – дипломиран инженер архитект. Новата Факултетска зграда е пуштена во употреба на свечен начин на 9 септември 1978 година. На овој чин присуствувале голем број видни личности од општествено-политичкиот живот во тоа време, како и професори и студенти на Факултетот кои сèуште живо се сеќаваат на тие возбудливи моменти. Зградата била опремена со современ мебел и останати реквизити за изведување на наставно-образовната дејност.

За домаќинското работење во тоа време зборува фактот што Советот на Факултетот на седница одржана на 17 ноември, 1978 година именувала Комисија чија задача била да направи записнички преглед на инвентарот во старата зграда на Факултетот и да утврди кои делови од инвентарот можат да се употребат во новиот објект. Во периодот од пуштањето во употреба до денес, новата зграда на Економскиот факултет-Прилеп континуирано се одржува и се обновува. Некои од просториите биле преуредени и пренаменети, но сепак тој воопшто нема изгубено од својата убавина и функционалност. Токму затоа, студентите и професорите на Факултетот се горди што имаат на користење еден ваков објект којшто претставува удобно место за учење и работа и којшто инспирира во секој поглед. Се надеваме дека овој модерен објект ќе продолжи да опстојува уште долги години како еден од карактеристичните симболи на градот Прилеп и поширокиот регион.

Од првиот компјутер до современа ИКТ опрема

Марјан Ангелески
Дејан Здравески

Економскиот факултет-Прилеп уште од своите почетоци се етаблирал како значајна високо-образовна институција препознатлива со квалитетот и современиот пристап на едуцирање. Со својот кадровски потенцијал Факултетот давал придонес не само за развој на економската наука туку несомнено поседувал визија и компетентност во примената на современите компјутерски технологии. На тој начин Економскиот факултет-Прилеп станал предводник во електронската обработка на податоци во Пелагонискиот регион, но и пошироко во Република Македонија.

За континуираниот развој на компјутерскиот центар на Економскиот факултет-Прилеп сведочи и документацијата од архивата на Факултетот. Имено, на 26 јуни, 1979 година од тогашниот декан м-р Милан Георгиевски е потпишан Предлог за решавање на проблемот на подготовка на материјалите во Електронскиот Сметководен Центар (ЕСЦ) на Економскиот факултет-Прилеп. Всушност, со овој предлог се предлага системот Бороус Б-1714 (Burroughs Б-1714) да се надгради од постоечките 64 KB на 128 KB и подигање на процесорот од постојниот модел 1 на модел 2. Исто така, со предлогот се предвидува набавка на една диск-единица од 2x65 мегабајта и алфанумерички влез во системот преку набавка на 5 (пет) единици на припремната машина на магнетна касета AE511. Оправданоста на овие потреби се објаснува со честото компилирање на програмите на студентите и на програмите на кандидатите на Службата, како и постигнување оптималност на конфигурацијата. Со ваквата надградба се предвидува овој систем да служи како систем за обука на кадрите од Службата на СР Македонија за потребите на АОП а и како регионален бекап за системите во Западна Македонија.

За каков систем станува збор? The Burroughs Corporation била една од најголемите Американски производители на бизнис опрема со седиште во Santa Barbara Plant

Goleta, California. Компанијата е основана уште во далечната 1886 година и произведувала големи, средни и мали компјутерски системи. Во 1972 година на пазарот на компјутери компанијата го пласира компјутерскиот систем B1700 како дел од серијата Burroughs B1000 мејнфрејм компјутери дизајниран и имплементиран од Wayne T. Wilner како конкуренција на системот на IBM System/3. Серијата се состои од три главни генерации B1700, B1800 и B1900. Истите се уште познати како Burroughs мали системи. Како „мал систем“ тој бил еден од водечките во тоа време, обезбедувајќи можности за виртуелна меморија и варијабилна микрологија во процесорот. Овој систем обезбедувал интерпретери за програмските јазици COBOL, FORTRAN, BASIC и RPG. Различните модели на B1700 меѓу кои и B1714 поседувале меѓу 24.000 и 378.000 бајти меморија и се продавале по цена од 75.000 до 200.000 долари.

Во првите три години од производството биле продадени повеќе од 1.300 компјутери од моделот B1700, а заради непостоењето на политички бариери за увоз на компјутерска опрема од Запад, тогашната Југословенска Државна Банка купила 74 компјутерски системи од овој модел. Според достапните информации од Југословенската ИТ асоцијација, во 1989 година (десет години по носењето на предлогот од архивата) во Македонија биле инсталирани вкупно 409 компјутерски системи или 2,05% од вкупниот број компјутерски системи во СФРЈ, а во истата година од вкупно 19.883 компјутери во Југославија од типот Burroughs биле инсталирани 533 компјутери од кои 181 многу мали, 291 мали, 59 средни и 2 големи.

Во меѓувреме Факултетот континуирано ги следи најновите достигнувања во информатичката и комуникациската технологија. Денес, Економскиот факултет-Прилеп располага со современа информациска инфраструктура која целосно ги задоволува потребите, како на наставниот кадар, така и на студентите. Ваквата информациска инфраструктура вклучува 186 најсовремени компјутери кои се мрежно поврзани, 15 видео бимови, 4 инфокомпјутери на допир, 38 печатачи, 3 скенери, опрема за видео-конференциска сала и тн. Со оваа компјутерска опрема целосно се опремени 3 компјутерски училници во кои се одвива наставата за

студентите со вкупен капацитет од 80 места. Исто така, целосно е опремена и училишница за видео-конференциска врска која често се користи и за предавања на професори од странски земји. Покрај тоа што овие ресурси им се на располагање на студентите, истите често се користат како центри за обука на вработени во реномирани компании од Прилеп и поширокиот регион. Така, во компјутерските центри на Економскиот факултет-Прилеп беа реализирани голем број обуки за вработените од Мермерен комбинат, Комфи Ангел, Гентерм и тн. Значењето на оваа информатичка инфраструктура особено дојде до израз во периодот на пандемија со Covid-19 за непречено изведување на онлајн настава. Трендот на осовременување на компјутерската техника во Факултетот ќе продолжи и во идниот период така што ќе одговори на потребите за идниот развој.

Еволуција на студиските програми на Факултетот

Марјан Ангелески

Октомври 2020 година се навршуваат 60 години од основањето на Економскиот факултет-Прилеп. Ова 60 годишно успешно функционирање во рамките на високообразовниот систем на државата покрај другото се должи и на перманентната и континуирана трансформација на студиските програми што ги нуди Економскиот факултет-Прилеп во согласност со локалните и глобалните промени и барањата на реалниот и јавниот сектор, а во насока на соодветен одговор на барањата на пазарот на работната сила. Оваа јубилејна година факултетот успешно се справи и со предизвикот за реализирање online настава, на сите три циклус студии, како резултат на наметнатата новонастаната ситуација предизвикана од Covid-19 пандемијата.

Прв циклус (додипломски) студии

Првата трансформација на наставниот план и програма е направена во 1966 година (шест години по основањето на Факултетот) кога предметните програми се збогатени со практични содржини во насока на подобро профилирање на студентите во согласност со потребите на заедницата. Во октомври истата година донесена

е одлука за отворање две нови насоки и тоа: финансиско-книговодствена и комерцијална.

Од академската 1973/74 година Факултетот започнува да изведува настава на три насоки (економско-финансиска, економско-комерцијална и економско - кибернетска). Според наставните програми на првите две насоки се изведува степенеста настава, а кибернетската насока, уште од своето профилирање функционира како четиригодишен студиум. Така, дипломираните студенти на првите две насоки добиваат звање економист, а студентите на четиригодишниот студиум на економско - кибернетска насока добиваат звање дипломиран економист.

Во 1977 година врз основа на согледаните потреби за структурно усогласување со реформските зафати во оваа сфера, направено е дизајнирање на наставните програми според новонастанатите состојби преку воведување низа нови наставно-научни дисциплини.

Од академската 1988/89 година престануваат да функционираат програмите со степенеста настава односно стекнување звање економист и започнува со работа насоката Економија на ОЗТ. Во 1989/90 година насоката Економија на ОЗТ се деноминира во Економија на претпријатијата а, Економско – кибернетската насока во Економско-статистичко-кибернетска насока. Како резултат на заложбите за континуирано иновирање на наставните и предметните програми, во 1995 година започнуваат со работа две нови студиски програми и тоа: студиската програма по Меѓународна економија и студиската програма по Маркетинг менаџмент. Во 2000 година се воведува и студиската програма по Сметководство, финансии и ревизија. Во академската 2001/2002 година направено е реструктурирање на сите студиски програми со воведување нови современи наставни содржини.

Имајќи ја предвид потребата за профилирање на кадрите според барањата на општествената заедница и меѓународните декларации, во 2004 година, Факултетот ги адаптира наставните програми и носи одлука за деноминација на студиските програми и тоа меѓународна економија во меѓународна економија и бизнис; економија на претпријатија во бизнис економија и економско-статистичко-кибернетска

во деловна статистика и информатика. Со оваа трансформација, Факултетот целосно ги дизајнира студиските програми според препораките од Болоњската декларација и Европскиот кредит трансфер систем според моделот 4+1. Во овие студиски програми сите предметите се едносеместрални, секој предмет е вреднуван со одреден број кредити или европски бодови а начинот на оценување е континуиран земајќи ги предвид во креирањето на конечната оценка редовноста и активноста на студентот, изработката на семинарските, домашните и проектните задачи и сл. По дипломирањето студентите се стекнуваат со 240 ЕКТС.

Во академската 2008/2009 година е воведена нова студиска програма по финансиски менаџмент во траење од три години (според моделот 3+2 и стекнување на студентите со 180 ЕКТС по дипломирањето), а истата година извршена е деноминација и трансформација согласно Законот за високото образование во тригодишни студии на студиските програми по бизнис економија и деловна статистика и информатика во студиски програми по бизнис администрација-менаџмент и бизнис информатика соодветно, со почеток на работа од академската 2009/2010 година. Врз основа на условите и барањата на новата информациско базирана економија, во академската 2011/2012 година почнува со работа нова четиригодишна студиската програма на прв циклус (додипломски) студии по Е-бизнис.

Како резултат на новонастанатите промени во Законот за високото образование и желбата за перманентно осовременување на студиските програми со нови наставни содржини, во академската 2011/2012 година. Факултетот прави целосна трансформација на сите студиски програми коишто почнуваат да се применуваат од академската 2012/2013 година. Во овие студиски програми, 60% од предметите се задолжителни и карактеристични за студиската програма, а 40% се изборни коишто студентот самостојно ги избира во согласност со неговите афинитети и преференции од изборните предмети на Факултетот (30%) односно Универзитетот (10%). Па, така од академската 2012/2013 година функционираат следниве студиски програми: Сметководство, финансии

и ревизија; Меѓународна економија и бизнис; Маркетинг менаџмент; Е-бизнис; Менаџмент и бизнис (деноминација и трансформација на студиската програма по Бизнис администрација - менаџмент); Банкарство и финансиски менаџмент (деноминација и трансформација на студиската програма по Финансиски менаџмент) сите како четиригодишни студии, како и тригодишната студиска програма по Бизнис информатика. Во академската 2013/2014 година воведена е уште една нова четиригодишна студиска програма по Иновациски и проектен менаџмент. Денес, а почнувајќи со акредитација од академската 2017/2018 година на првиот циклус студии се реализира настава на следниве четиригодишни студиски програми: Маркетинг Менаџмент; Сметководство и ревизија; Меѓународен бизнис; Банкарство и финансии, Е-бизнис и Менаџмент.

Втор циклус (последипломски) студии

Економскиот факултет - Прилеп, развојот на последипломските студии го започнува од академската 1980/81 година кога започнува со работа последипломскиот студиум по деловни финансии во претпријатијата. Во 1981/82 година отворена е насоката по деловно и развојно планирање во претпријатијата а од 1988/89 година почнува со работа последипломскиот студиум по управување со економските процеси. Во академската 2002/03 година на Економскиот факултет - Прилеп започнуваат со работа уште две нови атрактивни двегодишни студиски програми на последипломските студии, и тоа: бизнис администрација - МБА менаџмент; и меѓународна економија и бизнис.

Во 2008 година со трансформацијата на студирањето во циклуси, се акредитирани пет нови студиски програми на втор циклус студии и тоа: сметководство, финансии и ревизија; меѓународна економија и бизнис; и маркетинг менаџмент како едногодишни студии со стекнување 60 ЕКТС и бизнис администрација – менаџмент (со модул менаџмент и модул претприемништво и менаџмент на мали бизниси); бизнис информатика и финансиски менаџмент како двегодишни студии со стекнување 120 ЕКТС.

Од академската 2011/2012 година почнува со работа студиската програма по Е-бизнис со времетраење на студиите од една година, а во

академската 2012/2013 година направена е нова трансформација на сите постојни студиските програми според барањата на измените на Законот за високо образование. Во академската 2013/2014 година воведени се уште три нови едногодишни студиски програми по иновациски и проектен менаџмент; банкарство; и менаџмент.

Како резултат на овој развој на студиските програми, почнувајќи од академската 2018/2019 година на Економскиот факултет – Прилеп се реализираат следниве студиски програми на вториот циклус (последипломски) студии: маркетинг менаџмент; сметководство, финансии и ревизија; меѓународна економија и бизнис; е-бизнис; банкарство и менаџмент како едногодишни студии; и студиската програма по бизнис администрација – менаџмент како двегодишни студии.

Трет циклус (докторски) студии

Сé до донесувањето на Законот за високото образование од 2008 година, стекнувањето докторат на наука на Економскиот факултет – Прилеп се изведуваше преку менторски систем. Првата пријава за изработка на докторска дисертација е поднесена на 7 март 1980 година, и таа е одбранета на 6 јули 1984 година.

Како резултат на успешна реализација на TEMPUS проект, во академската 2011/2012 година почнува да се реализира настава на заедничката регионална студиската програма од трет циклус студии по Претприемништво и менаџмент на мали и средни претпријатија (Entrepreneurship and SME Management) на англиски наставен јазик во соработка и учество во наставата на професори од University of Bologna, Italy; Universitat Autònoma de Barcelona, Spain; University of Nice, France; South East European University, Macedonia; University of Tirana, Albania; Agricultural University of Tirana, Albania and Dardania University, Kosovo. Следната година, во академската 2012/2013 година акредитирани се и започнуваат со работа уште три студиски програми на трет циклус (докторски) студии по Маркетинг; Меѓународен бизнис и Менаџмент во времетраење од три години.

Од академската 2019/2020 година факултетот ја проширува палетата на понуда на студиски програми на трет циклус студии и во други области па денес настава се изведува

на следниве студиски програми од трет циклус: маркетинг; меѓународен бизнис; менаџмент; финансии и бизнис информатика. Во согласност со законската регулатива за реализација на трет циклус студии, а имајќи ги предвид високите критериуми, потребно е да се напомене дека од страна на Одборот за акредитација и евалуација на високото образование на наведените студиски програми се акредитирани вкупно 27 ментори и тоа: на студиската програма по маркетинг 6 ментори; менаџмент 7 ментори; меѓународен бизнис 8 ментори; финансии 3 ментори и бизнис информатика 3 ментори).

На третиот циклус студии, почнувајќи од 2011/2012 година пријавени се и одобрени 35 теми за изработка на докторска дисертација. Ваквата еволуција на студиските програми на Економскиот факултет-Прилеп, несомнено укажува на капацитетите на факултетот да се носи со динамичните промени и потребите од иновирање на наставните содржини во согласност со општествените промени и барањата на пазарот на труд.

Научно-истражувачката дејност на Факултетот

Мери Бошкоска

Економскиот факултет-Прилеп, напоредно со наставно-образовната дејност, реализира и научно-истражувачка дејност како интегрален дел од делокругот на работењето на институцијата. Научно-истражувачката активност започнува од самите почетоци на Вишата економска школа во шеесеттите години од минатиот век, кога наставниците на Школата учествуваат во изработка

на стручни студии, како и учество на семинари, симпозиуми, советувања и сл. Во 1978 години е основано Одделението за научно-истражувачка работа, кое во 2000 година прераснува во Центар за научно-истражувачка работа, како посебна организациона единица на Факултетот. Во шестдесетиниот развоен период, Економскиот факултет-Прилеп успешно организира повеќе меѓународни симпозиуми и конференции со што придонесува за развојот на економската наука во РС Македонија и пошироко. Во продолжение наведени се меѓународните научни конференции во организација на Факултетот:

- 11th International conference “Digital transformation of the economy and society: shaping the future”, Prilep, Macedonia, October, 19-20, 2019.
- „Развојот на малите и средни претпријатија и иновациите: Градење конкурентна иднина на Југоисточна Европа“, Охрид, 3-4 октомври, 2014 година.
- „Меѓународна конференција за докторанти: „Современи истражувачки проблеми во економијата, менаџментот и бизнисот“, Прилеп, 18 мај, 2013 година.
- „Миграцијата и пазарот на труд“, Крушево, 19-20 октомври, 2012 година.
- „Економијата и бизнисот во пост-рецесискиот период“, Прилеп, 28 октомври 2010 година.
- „Бизнисот и глобализацијата“, Охрид, 19-20 октомври, 2007 година.
- „Предизвиците на новата економија“, Охрид, 14-16 октомври, 2005 година.
- „Регионалната соработка и економскиот развој“, Прилеп и Охрид, 20-21 јуни 2003 година.
- „Современите процеси на економскиот развој во земјите од Југоисточна Европа“, Прилеп, 6-7 декември 2000 година.
- „Алтернативите на развојот: економски и социјални аспекти на промените во земјите од Југоисточна Европа“, „Молика“, Битола, 16-18 декември 1998 година
- „Структурните промени и развојот на земјите во транзиција“, „Молика“, Битола, 21-23 јуни 1995 година.
- „Симпозиум за економска кибернетика СИМЕК“ Прилеп, 4-5 јуни, 1981 година.

Факултетот континуирано соработува со реномирани универзитети од Турција, Бугарија, Босна и Херцеговина и Хрватска и е коорганизатор

на следниве меѓународни научни конференции:

- XIV IBANESS Congresses Series on Economics, Business and Management-Plovdiv/Bulgaria September 26-27, 2020.
- XIII IBANESS Congresses Series on Economics, Business and Management-Tekirdag-Fall/Turkey, October 5-6, 2019.
- XII IBANESS Congresses Series on Economics, Business and Management-Plovdiv/Bulgaria April 20-21, 2019.
- XI IBANESS Congresses Series on Economics, Business and Management-Tekirdag-Fall/Turkey, March 9-10, 2019.
- X. IBANESS Congresses Series on Economics, Business and Management -Ohrid/Macedonia, October 27-28, 2018.
- IX IBANESS Congresses Series on Economics, Business and Management - Edirne/Turkey, September 29-30, 2018.
- VIII IBANESS Congresses Series on Economics, Business and Management – Plovdiv/Bulgaria, April 21-22, 2018.
- VII IBANESS Congresses Series on Economics, Business and Management – Tekirdag/Turkey, March 24-25, 2018.
- VI IBANESS Congresses Series on Economics, Business and Management -Ohrid/Macedonia, October 28-29, 2017.
- V IBANESS International Balkan and Near Eastern Social Sciences Conference Series“ – Kirklareli/ Turkey, September 23-24, 2017.
- IV IBANESS International Balkan and Near Eastern Social Sciences Conference Series“ – Russe/Bulgaria, April 8-9, 2017.
- III IBANESS International Balkan and Near Eastern Social Sciences Conference Series“ – Edirne/Turkey, March 4-5, 2017.
- II IBANESS International Balkan and Near Eastern Social Sciences Conference Series“ – Prilep/Macedonia, October 28-30, 2016.
- The Sixth International Scientific Conference “Economy of Integration” – ICEI 2019, Tuzla, Bosnia and Herzegovina, December 05-07, 2019.
- Third Dubrovnik International Economic Meeting DIEM 2017 “Managing Business Growth in a Volatile Environment”, Dubrovnik, October 12-14, 2017

Покрај успешно организирани меѓународни конференции и симпозиуми, наставничкиот и соработничкиот кадар на

Економскиот факултет-Прилеп активно учествува и во поголем број меѓународни проекти во партнерство со истакнати високо-образовни институции. Во дел од овие проекти Факултетот е координатор, а во некои се јавува како партнерска институција заедно со други институции од регионот на Југоисточна Европа и Европската унија. Со тоа Факултетот потврдува дека располага со истражувачки потенцијал којшто, врз рамноправна основа, со своите креативни капацитети, во целост се вклопува во светските високообразовни стандарди. Меѓу позначајните меѓународни проектни активности и истакнуваме:

- “A knowledge Alliance in Eco-Innovation Entrepreneurship to Boost SMEs Competitiveness” – SMe-coMP, INTERREG Balkan – Mediterian Programme (2017-2020).

- “Innovation policy learning from Norway in Western Balkans (WBinNO)”, Norwegian Institute for Studies in Innovation, Research and Education (NIFU STEP), 2012-2013.

- TEMPUS project “Regional Joint Doctoral Programme in Entrepreneurship and SME Management for Western Balkan Countries”, 510993-TEMPUS-1-2010-1-IT-TEMPUS-JPCR, 2010.

- TEMPUS project “Model of a System of Doctoral Studies (as third cycle) in Social Sciences in the R. Macedonia in Accordance to the Bologna Declaration” – (TEMPUS CARDS Project: No SM_SCM-CO39B06).

- TEMPUS project “Joint Postgraduate Studies in Economics and Management in South-eastern Europe”(TEMPUS JEP 41077-2006).

- TEMPUS project “Workflow and Document Management Infrastructure towards Integrated University” (TEMPUS JEP-40045-2005).

- TEMPUS project “Sustainable Multicultural Interoperable Environment” (TEMPUS SCM C011B05-2005);

- TEMPUS project “Quality Assurance and Accreditation System Network” (TEMPUS SCM C011B05-2005);

- TEMPUS project “Management and (e)Business Education in Computer Studies” – (TEMPUS JEP-18046-2003);

- TEMPUS project “Management and Business education in computer studies” (TEMPUS JEP 18046-2003);

- TEMPUS project “Curriculum Development, E-Business Management for the Faculty of Economics-Skopje”, (CARDS 2002, Project No 17030);

- TEMPUS project “Training Courses for Institution Building, Continuing Education in European Affairs: Establishment of a European Integration Training Center” (CARDS 2002 Project No 17013);

- TEMPUS project “Réseau balkanique SAA (Sciences Agronomiques, Agroalimentaires)” (NP-15046-2000);

- TEMPUS project “Evolution et intégration européenne des formations en biotechnologie” (UM_JEP -15041-2000);

- TEMPUS project “Feasibility Study of Continuing Management Education”,(Tempus, Phare 2000);

- TEMPUS project “Modernization of Public Administration and Public Policy in the former Yugoslav Republic of Macedonia” (AC_JEP-14359-1999);

- TEMPUS project “Developing a system for Quality Assessment of Educational Performances to be interdicted in Macedonian Universities” (Tempus, Phare CME-03118-1997);

Долгогодишната научно-истражувачка работа на Економскиот факултет-Прилеп, има значително влијание врз развојот на научната мисла од областа на економијата и бизнисот, а особено врз развојот на Факултетот во врвна наставна и научно-образовна институција не само во државата, туку и надвор од нејзините граници.

DIGITAL TRANSFORMATION OF THE ECONOMY AND SOCIETY:
SHAPING THE FUTURE

19-20 October, 2019
Prilep, Macedonia

Меѓународната соработка на Факултетот

Татјана Спасеска

Меѓународната соработка како една стратегиските определби на Економскиот факултет-Прилеп, претставува интегрална компонента на стратегијата за унапредување на квалитетот и неговото пошироко промовирање како респектибилна високообразовна институција во регионот на Југоисточна Европа и пошироко. Во таа насока, Факултетот негува отвореност и комуникација со странски високообразовни и научно-истражувачки институции со што се овозможуваат предуслови за воспоставување соработка во рамките на билатерални и мултилатерални истражувачки програми, програми за мобилност на академски кадар и студенти и промовирање на универзалната димензија на образованието и науката. Во досегашниот период меѓународната соработка инкорпорира широк спектар на активности што се реализираа во областа на наставно-образовниот процес, проектната соработка и научно-истражувачката работа.

Во оваа насока, Факултетот воспоставува и развива соработка со следниве факултети и универзитети од странство: Економски факултет-Суботица, Србија; Економски факултет-Белград, Србија; Економски факултет-Ниш, Србија; Факултетот за менаџмент-Зајечар, Србија; Економски пословни факултет-Марибор, Словенија; Американски универзитет-Благоевград, Република Бугарија; Економски факултет-Корча, Република Албанија; Гази универзитетот во Анкара, Република Турција; Факултет за економски и административни науки, Анкара, Република Турција; Дњепропетровскиот инженерно-градежен институт, Дњепропетровск, Република Украина.

Во рамките на договорната соработка остварена од Универзитетот "Св. Климент Охридски" - Битола, Факултетот активно учествува и непосредно реализира голем број активности со универзитетите од САД, и тоа: Arizona State University, Florida State University и Franklin University. Во тој контекст, во текот

на академската 2011/12 година на Економскиот факултет-Прилеп започна реализацијата на заедничка МБА студиска програма на втор циклус студии со Френклин универзитетот, со што за првпат во нашата држава се понуди еден ваков тип на студии. Благодарение на новата програма за постдипломските студии на Економскиот факултет-Прилеп, на којашто првата генерација постдипломци, покрај со теоретски се стекнува и со практични знаења неопходни за раководење и развој на бизнис секторот, воспоставените релации со професорите од САД отворија нови простори за соработка со претставници од деловниот свет од оваа американска држава.

Имено, успешната и плодна едукативна соработка којашто Факултетот ја остварува со Универзитетот Френклин, ја поврзаа и Локалната самоуправа од градот со деловната и бизнис заедница од Охајо. Притоа, професорите од Френклин универзитетот кои што имаат големо искуство во соработка со локалната економија изразија подготвеност оваа практика да ја пренесат и оживотворат и на наш терен, при што нагласени се начините на коишто се остварува и обезбедува тесната поврзаност меѓу академските и општествено-економските субјекти.

Почнувајќи од академската 2014/15 година, Економскиот факултет-Прилеп активно учествува во меѓународната програма за мобилност Еразмус+. Оваа програма има повеќекратни цели коишто, главно, се насочени кон остварување на Стратегијата Европа 2020 преку меѓународна соработка во образованието и обуките, одржлив развој на партнерските земји во полето на високото образование и промоција на европските вредности. Во таа насока, студентите и академскиот кадар на Економскиот факултет-Прилеп имаат можност да реализираат престој на голем број странски универзитети со кои Факултетот има потпишано договор за билатерална соработка во рамките на оваа програма. Имено, во изминатиот период 43 студенти ја искористија можноста што ја нуди Еразмус+ програмата и реализираа студиски престој на партнерските институции со кои што Факултетот остварува соработка во образовната сфера. Исто така, од редовите на академскиот кадар, 9 наставници остварија мобилност на странски Универзитети при што се овозможи продлабочување на воспоставената соработка со

странските високообразовни институции, но и се отворија заеднички полиња за соработка со нови странски универзитети во насока на поквалитетна реализација на наставно-образовниот процес.

Во изминатиот период на Економскиот факултет-Прилеп се реализирани голем број дојдовни Еразмус+ мобилности. Во тој контекст, голем број професори од странски универзитети со коишто Факултетот има склучено договори, оствариле кратки престои и реализирале предавања на интересни теми. Вредно е да се издвојат професорите од Универзитетот во Варна, Бугарија, Универзитетот во Едрене, Турција, Универзитетот во Дубровник, Хрватска и др. Освен тоа, во зимскиот семестар од академската 2018/19 година на Економскиот факултет-Прилеп дојдовна мобилност реализираше еден студент од Универзитетот во Вроцлав, Полска кој следеше наставата и полагаше испити по неколку дисциплини. Покрај учеството во Еразмус+ програмата, во текот академската 2018/19 година, Факултетот се вмрежи и во меѓународната програма за размена

на академски кадар и студенти, CEEPUS (Central European Exchange Programme for University Studies), со што се овозможи академска размена на студенти и професори од високообразовните институции со основна цел да се промовира соработката односно создавањето на мрежи на универзитети и да се унапреди образованието на универзитетите од Средна и Источна Европа.

Врз основа на погоре изнесеното, може да се заклучи дека во изминатиот период Економскиот факултет-Прилеп израсна во современа високообразовна институција со европска провиниенција, и денес претставува респектабилен реперезент и промотор на знаењето и науката во меѓународни рамки. Трајна определба на Факултетот е мобилизирањето на расположливите ресурси во функција на унапредување и продлабочување на меѓународната соработка, согласно стандардите и насоките за трансформација на високото образование во светот, а особено според стандардите на болошкиот процес и успешно интегрирање во европскиот високообразовен простор.

Соработка на Факултетот со бизнис заедницата

Илија Христоски

“We’re all creating an archive of our own lives, whether we’re aware of it or not”

Hasan M. Elahi (1972)

Архивите, локации на коишто се чуваат илјадници документи, акти и списи од минатото, по обичај секогаш побудуваат непријатни чувства кај нивните посетители, бидејќи се, според некое непишано правило, досадни, полуосветлени, монотони, прашливи и, ретко кога, уредни простории. Но, за проникливиот ум, минутите или часовите поминати низ прашливите рафтови никогаш не се изгубено време! Архивите се вистински ризници на одамна заборавени записи за луѓе и настани, активности и одлуки, предизвици и судбини, длабоко скриени во временската матрица, податоци што полека, но сигурно, неповратно исчезнуваат од колективната меморија. Тие се извор на корисни и интересни информации, закопани во прашливите кутии, папки и регистратори, до коишто може да се дојде исклучиво низ процесот на „мануелно архивско податочно рударење“, во буквална смисла.

Неодамна, документите пронајдени во една папка од далечната 1989 година, испишани со механички машини за пишување врз тенка пелир хартија, открија исклучително интересни информации од минатото на нашиот факултет. Станува збор за цело едно досие што сведочи за богатата соработка на Факултетот со деловните субјекти не само од Прилеп, туку и од поширокото окружување. Меѓу другото, еве за што се сведочи содржината на тоа досие:

- Изработка на прединвестициона и инвестициона програма за изградба на погон за производство на влошки за пакување за РО печатница и книговезница „Благој Мучето“ – Струмица (05.01.1989);
- Изработка на анекс инвестициона програма за проширување, реконструкција и модернизација на производните погони на металопреработувачката РО „Младост“ – Прилеп (27.01.1989);
- Изработка на стручна оценка и мислење за инвестиционата програма за реконструкција и модернизација на хотел „Липа“ – Прилеп (УТРО

„Југославија“ – Прилеп) (27.02.1989);

- Изработка на проверка – стручна оценка за општествено-економската оправданост на инвестиционата програма за изградба на механичка работилница при ВРО „Прилеп“ – Прилеп (21.03.1989);

- Изработка на проект-студија под наслов „Проучување и утврдување на производствените трошоци кај ориенталните тутуни и нивниот сооднос со трошоците и производството на крупнолисните тутуни Вирџинија и Берлеј“ (15.03.1989);

- Изработка на проверка – стручна оценка и мислење за општествено-економската оправданост на инвестиционата програма за експлоатација и преработка на украсен камен оникс и травертин во атарот на ридско-планинската населба Бешиште - Мариово, за потребите на РО „Сирма“ – Прилеп (17.04.1989);

- Изработка на проверка – стручна оценка и мислење за општествено-економската оправданост на инвестиционата програма за изградба, проширување, реконструкција и модернизација на РО индустрија за стакло и кристал „Кристал-Зајечар“ – Зајечар, ООЗТ „Кристал“ – Пехчево (13.04.1989);

- Изработка на инвестициона програма и стручна оценка на инвестиционата програма за потребите на производно-услугната работна организација „Иднина“ – Струмица (18.04.1989);

- Реализирање на инвестициона програма за реконструкција, модернизација и воведување нов производ во фабриката на тела за осветлување „Пролетер“ – Прилеп РЕ „Орнаmenta“ – Крушево (25.04.1989);

- Изработка на елаборат за општествено-економската оправданост на интеграцијата меѓу конфекцијата за спорт и мода „Солидност“ – Прилеп и РО „Ридтекс“ – Прилеп (28.06.1989);

- Изработка на стручна оценка и давање мислење за општествено-економската оправданост на анекс инвестиционата програма за проширување, реконструкција и модернизација на МРО „Младост“ – Прилеп (16.06.1989);

- Изработка на проверка – мислење за општествено-економската оправданост на инвестиционата студија за освојување и активирање нови 150 ha обработливи површини и за набавка на

земјоделска механизација за потребите на РО за промет на тутун и прехранбени производи „6 Ноември“ - Валандово (22.08.1989);

- Изработка на прединвестициона и инвестициона програма и проверка – мислење за општествено-економската оправданост на инвестиционата програма за изградба на сервис за поправка на земјоделска механизација, теретни и патнички возила и станица за технички преглед за потребите на РО за транспорт, шпедиција и трговија „Авто - Крушево“ - Крушево (05.09.1989);

- Изработка на елаборат за аналитичка проценка и вреднување на сложеноста на работите и работните задачи во потребите на РО кожно-галантериска конфекција „Хераклеа“ – Битола (19.09.1989);

- Изработка на проверка-мислење за општествено-економската оправданост на анекс инвестиционата програма за изградба на механичка работилница за поправка и одржување на хидромелиоративниот систем на општина Прилеп (РО „Стерна“ – Прилеп) (24.10.1989);

- Изработка на проверка-мислење за општествено-економската оправданост на инвестиционата програма за изградба на погон за мануелна и машинска преработка на мариовска волна во регионот Брест – Мариово, за потребите на ЗИК „Прилеп“ ООЗТ „Сточарство“ – с. Витолиште, Прилеп (14.11.1989);

- Изработка на елаборат за аналитичка проценка и вреднување на работите и работните задачи во РО за свилени платна „Илинден“ – Битола (04.11.1989);

- Изработка на стручна оценка и мислење за општествено-економската оправданост на инвестиционата програма за реконструкција, модернизација и проширување на ферм-коморите при СОЗТ „Југотутун“ – Скопје РО „Моша Пијаде“ – Неготино (22.11.1989);

- Изработка на инвестициона програма за реконструкција и модернизација на фабриката за расветни тела „Пролетер“ – Прилеп (19.12.1989);

- Книговодствени услуги за општественото претпријатие „Агромариово“ – с. Витолиште, Прилеп (29.12.1989);

- Изработка на проект под наслов „Услови и фактори кои влијаат на извозните можности на тутунската индустрија на СРМ“, за потребите на

„Македонија табак“ – Скопје (08.12.1989).

Наведените документи се доказ дека пред 28 години, Факултетот, тогаш сеуште функционирајќи во системот на СР Македонија и Југословенската заедница, претставувал исклучително значајна институција којашто изработувала елаборати, мислења и стручни оценки, инвестициски програми, проекти, па дури и давала книговодствени услуги за потребите на сите заинтересирани стопански субјекти од градот, поширокиот регион и Републиката. Она што особено импонира е интензитетот, односно релативно големиот број активности на Факултетот отпочнати во само една календарска година.

Сите тие се насочени кон давањето високо-специјализирани интелектуални услуги во функција на поддршка на бизнисите, што е, несомнено, показател за високиот степен на компетенциинаакадемскиот кадар, но и на степенот на неговата инволвираност во извршувањето дополнителни апликативни активности, различни од наставно-научната дејност. Анализата на архивската документација покажа дека во улога на носители на овие активности се јавуваат или индивидуални професори – истражувачи, или работни тимови составени од неколку професори, коишто настапувале во име на Институтот за економски истражувања при Економскиот факултет во Прилеп. Притоа, независно од тоа за каков вид интелектуални услуги се работи, 40% од вкупниот приход од секоја активност се издвојувала за Факултетот, додека останатите 60% се распределувале, како надоместок, меѓу професорите коишто биле непосредно

инволвирани во реализацијата на активноста, според нивниот учинок.

Но, предочените нумерички показатели се доказ и на фактот што осумдесеттите години на минатиот век претставуваа своевиден „златен период“ во историјата на македонската економија, време на исклучително брз подем и успешно работење на голем број претпријатија на целата територија на РМ. Тогашните фирми беа, главно, во одлична финансиска кондиција; тие беа кадри и да платат, но и волни да побараат експертско мислење од научните институции во земјава за секој вид осовременување, било да се работи за проширување на постојните капацитети, или за отворање нови погони. Договорените суми меѓу стопанските субјекти и Факултетот, со коишто се вреднувал интелектуалниот труд, се движат од неколку илјади евра до повеќе десетици илјади евра, пресметано според тогаш важечкиот валутен курс на југословенскиот динар. За жал, 1989 година беше една од последните години во периодот после Втората светска војна, што остана запамтена по благосостојбата, и на фирмите, и на вработените. Токму во текот на оваа година инфлацијата почна да бележи огромен пораст, што беше предвесник на многу драматични настани коишто го одбележаа крајот на дваесеттиот век: паѓањето на Берлинскиот ѕид, распадот на СССР и Варшавскиот пакт, по коишто следеше и распадот на СФРЈ. Денес, цели 26 години после осамостојувањето на Р. Македонија во 1991, државата сеуште не може економски да застане на цврсти нозе, поради бројните внатрешни и надворешни фактори, но пред се, заради нерешените проблеми што со години се таложат, како што се: релативно слабиот економски раст, огромната стапка на невработеност, неликвидноста на фирмите, буџетскиот дефицит, преголемата задолженост на државата, нискиот животен стандард на граѓаните, нерешениот политички спор со Грција, незадоволството и фрустрираноста од непримањето во НАТО и ЕУ, се поголемиот замав на корупцијата и криминалот, невладењето на правото, внатрешната политичка нестабилност, клиентелизмот, партизираноста и прекубројноста на неефикасната државна администрација, лошите законски решенија во образовниот систем, а особено во високото

образование, ниското ниво на инвестиции... Во ваков нездрав амбиент што опстојува со години наназад, најголемиот број фирми се борат за гол опстанок, а нивната соработка со научните институции, универзитети и факултети, заради експертиза, трансфер на know how знаење, или реализација на апликативни проекти е, за жал, сведена на нула. Наместо да се потпрат врз домашните научни сознанија, истражувања и методи, денес фирмите, главно, прибегнуваат кон „инстант“ деловни решенија, преземени во целост од други фирми, па дури и од други национални економии, според принципот „копирај/лепи“ (copy/paste), или, пак, донесуваат деловни одлуки паушално, врз нечији туѓи искуства, без да ги земат предвид специфичностите на бизнис окружувањето во коешто дејствуваат.

Ова е сосема спротивно на тековните состојби во западноевропските земји, кадешто со години наназад се негува и прокламира отворено партнерство и интензивна соработка меѓу научните институти, универзитетите и факултетите, од една, и бизнис заедницата, од друга страна. Факултетите активно учествуваат во реализацијата на бројни проекти финансирани од деловните субјекти, давајќи го својот научен придонес и вградувајќи ја сопствената експертиза во нивниот деловен успех, на обострано задоволство. Имено, компаниите на овој начин имаат директен пристап до најновите научни достигнувања и иновативните методологии и техники што се развиваат и изучуваат на факултетите, а од друга страна, тие самите нудат реално бизнис окружување како своевиден полигон за имплементација на академските

истражувања во пракса. За двете страни ова е win-win ситуација. Во секој случај, компаниите коишто немаат блиски односи со академската заедница и коишто не работат на заеднички проекти, очекувано напредуваат многу побавно. Ним им недостига правовремениот пристап до најновите научно-истражувачки резултати и методологии, и затоа им е потребно многу подолго време да ги применат во пракса. Исто така, компаниите коишто не реализираат соработка со факултетите, нивните студенти и младите истражувачи, брзо стануваат помалку атрактивни во поглед на идните вработувања, бидејќи се соочуваат не само со тешкотии да регрутираат апсолвенти, туку и да ги обврзат да работат за нив, особено на подолг период.

Денес, 28 години потоа, соработката меѓу Факултетот и бизнис заедницата, иако драстично видоизменета, не е прекината. Напротив, таа упорно им пркоси на се потешките економски услови и, умешно прилагодувајќи се кон новонастанатите прилики, изнаоѓа нови форми низ коишто се реализира и манифестира.

Една од најпопуларните форми на соработка на Факултетот со бизнис заедницата, особено меѓу студентите, се еднодневните посети на определени реномирани деловни субјекти во текот на академската година, кои се реализираат во рамките на изведувањето настава по одделни предмети, односно научни дисциплини. Ваквите посети имаат повеќекратен ефект: од една страна тие претставуваат одлична можност студентите непосредно и практично да се запознаат со дел од активностите што се извршуваат во реалното деловно окружување, со што ги надополнуваат претходно стекнатите теоретски знаења, а за деловните субјекти, од друга страна, ваквите посети на студентите претставуваат голема можност тие дополнително и непосредно да се промовираат и да се претстават себеси од една друга, сосема различна перспектива. Во изминатиот период, студентите при нашиот факултет успешно, но и на обострано задоволство, реализираа посети на бројни истакнати компании, како што се прехранбената индустрија Витаминка А.Д. – Прилеп, печатницата Киро Дандаро А.Д. – Битола, фабриката за производство на долна облека Тритекс Трејд д.о.о. – Прилеп, фирмата

за производство и дистрибуција на парфеми од брендот „Extreme“, Бирн 2002 д.о.о.е.л. – Прилеп, реализираа посета на шпедитерска фирма на граничниот премин Табановце и на царинската испостава Табановце, и многу други. Ваквата практика на соработка на Економскиот факултет – Прилеп со бизнис секторот ќе продолжи и во годините што следат.

Друг, исклучително значаен сегмент на соработката на Факултетот со бизнис заедницата денес е практичната работа. Секој студент има обврска, секоја студиска година, во текот на 30 работни дена, привремено да стане составен дел од работното окружување на определен деловен субјект со којшто Факултетот има потпишано соодветен договор за ваков вид соработка. На овој начин, придобивките се двострани: студентите-практиканти непосредно се запознаваат со начинот на функционирање на фирмите, учат и притоа стекнуваат практични знаења и вештини од сферата на работењето на фирмата, и така се подготвуваат за успешно соочување со предизвиците што ги очекуваат после нивното вработување, а деловните субјекти, во рамките на коишто се изведува практичната работа, добиваат млади и работоспособни кадри кои им помагаат во извршувањето на секојдневните работни обврски и задачи. На овој начин, студентите ги надополнуваат стекнатите знаења, унапредувајќи го својот професионален развој и способноста успешно да настапат на пазарот на трудот после завршувањето на академските студии. Досегашната пракса покажа дека нашата високообразовна институција континуирано продуцира исклучително компетентни кадри за кои постои голем интерес на пазарот на труд. Факултетот тековно има склучено договори за ваков вид соработка со преку 900 деловни субјекти на територијата низ целата држава, што претставува импозантна бројка, достојна за почит. Секоја студиска година, стотици студенти од нашиот факултет стануваат, макар привремено, составен дел на деловниот свет, стекнувајќи драгоцено практично искуство.

Трета и многу важна форма на соработка на Факултетот со бизнис заедницата денес е активното ангажирање на академскиот кадар во стручното образование, дообучување и надградување на

знаењата на вработените во определени деловни субјекти. Најважниот ресурс со којшто располага Економскиот факултет – Прилеп е, всушност, неговиот академски кадар, којшто располага со високостручни знаења од широк спектар области.

Врз основа на претходно склучени договори за соработка со заинтересирани фирми, Факултетот, користејќи ги сопствените извонредни просторни капацитети и добро опремени компјутерски лаборатории, во повеќе наврати изврши специјалистичка обука на вработениот кадар од неколку прилепски компании за користење софтверски апликации, како што се, на пример, компанијата Комфи Ангел д.о.о. – Прилеп, специјализирана за производство и продажба на разни видови постелнина (Microsoft Excel: основно и напредно ниво), германската компанија Гентерм д.о.о. – Прилеп, специјализирана за производство на термални системи за автомобили и други уреди наменети за извоз на европскиот пазар (Microsoft Excel: основно ниво), и Мермерниот комбинат А.Д. – Прилеп, глобален лидер во вадење и производство на снежно бел мермер (Microsoft Office: основно и напредно ниво). Академскиот кадар на Факултетот и денес целосно им стои на располагање на сите заинтересирани компании за стручно дооспообување на нивните вработени од сите нивоа преку организирање специјалистички курсеви од различни области и во поглед на употребата на наменски апликативни софтвери.

Не помалку значајна е соработката на Факултетот со бизнис заедницата во форма на изведување на тн. клиничка настава, којашто до неодамна претставуваше задолжителна законска обврска. Ваквиот вид настава го изведуваа истакнати стручњаци од практиката од соодветната област, потврдени со одлука на комисија за утврдување на исполнетоста на условите за стекнување на ваквиот статус, формирана со посебна одлука на Наставно-научниот совет при Факултетот. Овие лица, по основ на нивното стекнато образование, така и во однос на нивното работно искуство и практично применетите научни знаења во дадено поле, во текот на повеќе години одржаа серија предавања на определени актуелни теми пред аудиториум составен од студенти, професори и други заинтересирани лица. Во текот на

изминативе години, за реализација на клиничката настава беа ангажирани голем број истакнати стручњаци од исто така голем број области, како што се, на пример, областите банкарство и финансии, право за економисти, маркетинг, менаџмент, бизнис информатика, сметководство, ревизија, меѓународна економија, фискална економија, економска статистика и други.

Една од најплодотворните форми на соработка со бизнис секторот, што се повеќе се практикува последниве години од страна на Економскиот факултет – Прилеп, е реализацијата на научно-истражувачки проектни активности. Последниот во редот успешно реализирани проекти беше истражувањето на економските ефекти и влијанието на Covid-19-индуцираната економска криза врз малите и микро бизнисите во старата прилепска чаршија, којшто Факултетот го реализира во соработка со Регионалната занаетчиска комора Прилеп. Претходно, претставници на академскиот кадар од Економскиот факултет – Прилеп, во соработка со Техничкиот факултет – Битола, успешно го реализираа мултидисциплинарниот проект „УКЛО за заедницата“, чијшто фокус беше примената на проектниот менаџмент во функција на унапредување на сообраќајните алтернативи за безбеден пристап на учениците до основните училишта „Кире Гаврилоски-Јане“ од Прилеп и „Елпида Караманди“ од Битола.

Истовремено, успешно беше реализирана мултидисциплинарната проектна задача со наслов „Деловна анализа и иновативни стратегии и тактики за развој“ во соработка на студенти и

професори од Економскиот факултет – Прилеп и претставници од компанијата InterWorks – Битола, водечка IT консултантска компанија во Југоисточна Европа. Во рамките на овој проект студентите ги градеа и применија главните менаџерски вештини: стратегија, тактика, иновации, планирање, управување со промени, деловно комуницирање..., со цел спроведување на деловна анализа и креирање модел за развој на креативна клима за споделување идеи и знаења во компанијата. Претходно, студенти од Економскиот факултет – Прилеп под менторство спроведоа слична проектна задача, овојпат во соработка со Центарот за ран детски развој „Бонбончиња“ од Битола, под наслов „Деловна анализа и развој на нова услуга“. Активностите во рамките на овој проект се реализираа преку истражување на конкуренцијата во земјата, анализи на добрите практики во странство, идентификување на можностите за проширување на бизнисот и, конечно, генерирање иновативни идеи за подобрување и развој на бизнисот.

Со досега спомнатите форми на соработка ни оддалеку не се исцрпува листата на видовите интеракции на Факултетот со бизнис заедницата. Овде вреди да се спомнат многубројните реализирани средби на припадниците на академскиот кадар со претставници на бизнис заедницата. Таква средба беше реализирана меѓу претставниците на малите и средни претпријатија од Пелагонискиот регион, од една, и претставниците на Економскиот факултет – Прилеп и Универзитетот Болоња од Италија, од друга страна, во рамките на европскиот TEMPUS проект низ којшто се развиваше и имплементираше заедничката регионална докторска програма по претприемништво и менаџмент на мали и средни претпријатија (DocSMEs). Не помалку значајни се бројните меморандуми за соработка, што Економскиот факултет – Прилеп ги има потпишано со бројни институции, организации и деловни субјекти, како што се, на пример, сите средни училишта во Прилеп, Државниот завод за статистика во Скопје, Регионалната занаетчиска комора Прилеп, компанијата Комфи Ангел д.о.о. – Прилеп, компанијата Kromberg & Schubert Macedonia д.о.о.е.л. – Битола, компанијата Тритекс Трејд д.о.о. – Прилеп, голем број банки (Шпаркасе Банка

Македонија А.Д. - Скопје, Стопанска Банка А.Д. – Скопје, Силк Роуд Банка А.Д. – Скопје, ...) и многу други. Клучната цел на ваквите меморандуми за соработка е, главно, размената на know-how знаења и организирањето заеднички активности во различни научни и едукативни области, како што се решавањето на научни проблеми од взаемен интерес, размената на кадри и студенти со цел размена на знаењата и искуствата, соработката при организацијата на научни и стручни собири, промоции и други настани од заеднички интерес, подготовката и реализацијата на заеднички научно-истражувачки проекти во областите што се од заеднички интерес, подготовката и реализацијата на проекти од областа на економијата, бизнисот и претприемништвото, подготовката и реализацијата на промотивни проекти, проекти за развој и за поголема конкурентност, интернационализација, институционализација и трансфер на знаења, одржувањето на консултативни состаноци и размената на мислења во однос на курикулумите и студиските програми, методите на настава, мобилноста на студентите, оценувањето и слично. Економскиот факултет – Прилеп, во соработка со бизнис заедницата, постојано изнаоѓа форми за поттикнување на претприемачкиот дух кај своите студенти преку организација на предавања, настани, кампањи, натпревари, и непосредни средби со успешни претприемачи од бизнис окружувањето.

Бенефитите од соработката меѓу стопанството и Факултетот, односно од потесното поврзување на науката со бизнис заедницата низ различни форми, врз основа на остварувањето заеднички интерес, е изразен преку двонасочниот трансфер на знаења, склучувањето долгорочни партнерства и, истовремено, преку зголемувањето на можностите за вработување на студентите. Бизнис заедницата, пак, за студентите на сите три циклуси при Факултетот, но и за припадниците на неговиот академски кадар, отсекогаш претставувала и ќе продолжи да претставува исклучително солидна база за поддршка на нивните истражувања и професионален развој, чии резултати, пак, ќе понудат нови сознанија и можности што ќе го стимулираат натамошниот економски развој на бизнисите.

Ова е единствената формула што гарантира успех на сите инволвирани чинители во услови на се поизразена глобализација, имајќи ги предвид актуелните состојби во современите пазарни економии, високото ниво на сложеност и неизвесност на пазарните процеси и глобалната конкуренција, зголеменото ниво на потребни знаења од различни области при носењето деловни одлуки, нагласената потреба од истражувачки пристап во процесот на одлучување, поседувањето врвни познавања на топ менаџментот, развојот на регионалната соработка, и, конечно, потребата од интеграцијата во Европската Унија.

Имајќи ги предвид овие согледувања, единствено што ни преостанува е да продолжиме проактивно да дејствуваме и да се надеваме („надежта секогаш последна умира!“) дека состојбите во нашето општество и нашата економија конечно ќе се стабилизираат и ќе се придвижат напред, што ќе резултира со отпочнување нов циклус на уште поинтензивно поврзување и соработка на бизнисите со академската заедница, заради взаемните интереси и придобивки, исто како пред 30 години, затоа што, како што еднаш рекол познатиот американски индустријалец Хенри Форд, „здружувањето означува само почеток, одржувањето на заедништвото значи напредок, но само соработката гарантира успех“.

Факултетот и франкофонијата

Зоран Николовски

Паралелно со повеќедеценискиот развој на Економскиот факултет-Прилеп, се зголемува и интересот за изучувањето на францускиот јазик кој претставува една од алатките за деловен успех на неговите говорители. Студентите покажуваат значителен интерес за сите наставни и воннаставни активности кои се поврзани со францускиот јазик и деловниот живот во франкофонските земји.

Една од причините за тоа е зголемената економска атрактивност на Франција која е една од економски најатрактивните и најмоќни држави во светот. Овој став е поткрепен со повеќе факти.

Имено, подобрени се мислењата на странските инвеститори во однос на атрактивноста на земјата кои ги зајакнуваат нивните бизнис-капацитети во неа. Исто така, Франција е европски шампион за странски инвестиции во производството (особено во хемиската индустрија, применетата медицина и биотехнологијата, електронските компоненти, медицинската опрема, воздушната опрема, консалтингот и инженерингот). Исто така, Франција има огромна покриеност со интернет конекција на целата европска територија и прекуморските територии и департмани, која сè повеќе се зголемува. Таа е и мошне атрактивна за странските студенти, па во неа студираат неколку стотини илјади студенти. Франција им обезбедува и средства за иновација на своите компании, а воедно останува и на врвот во однос на даночните олеснувања за истражување и развој на бизниси, особено преку истражувачкиот даночен кредит и статусот на младите во иновативните компании. Франција ги намалува трошоците за работната сила, за разлика од други земји-членки од Европската Унија, вложува во квалитетот на животот и има најдостапен здравствен систем од финансиски аспект. Таа, исто така, има најголеми јавни расходи за социјална заштита, култура, рекреација и уметност што претставува силен индикатор за квалитетот на животот на нејзините граѓани. Франција преминува на употреба на зелена енергија и е трет европски производител на примарна енергија произведена од обновливи извори и прв европски производител на хидроелектрична енергија. Исто така, нејзината атрактивност создава работни места и прави сè да се зголеми бројот на странски инвестиции што дава многу позитивен ефект, па така голем број работници работат во странски подружници. Франција е одлично поврзана со светот преку авионскиот сообраќај и низ нејзините аеродроми поминуваат неколку стотини илјади патници годишно.

Во изминатиот период го забележуваме и гостувањето на амбасадорката на Франција во Република Македонија, нејзината екселенција Лоранс Оер. Таа, по повод одбележувањето на 55 години од постоењето на Економскиот факултет-Прилеп, во ноември 2015 година, одржа предавање на тема: „Економските односи меѓу Република

Македонија и Франција“. Амбасадорката ги истакна добрите политички односи меѓу двете држави, како и потенцијалот за динамизирање на економската соработка. Г-ѓа Оер, предочи дека Македонија и Франција покажуваат интерес за постојан развој и продлабочување на овој вид на соработка. Таа ги пофали можностите за инвестирање во Македонија, како и напорите за создавање на добра бизнис клима, при што потенцираше дека соработката се одвива на повеќе нивоа и во повеќе области од заеднички интерес. Освен тоа што француските инвеститори се добредојдени, постојат и потенцијали за извоз на македонски производи на францускиот пазар, за што добар поттик и олеснување е и директното воздушно поврзување на двете земји. Г-ѓа Оер истакна дека со пуштањето на директната авионска линија Скопје - Париз, покрај економските се отвораат можности и за поголема туристичка размена од взаемен интерес: „Оваа директна линија која има одличен одзив од македонските потрошувачи, претставува одлична можност за унапредување на односите меѓу двете земји, како на економски, така и на туристички план за откривање на атрактивноста на двете земји“.

Нејзината екселенција се осврна на нагорната линија на односите меѓу двете земји. Имено, г-ѓа Оер ја потенцира соработката меѓу двете земји која се одвива на повеќе нивоа, односно, институционална соработка и граѓанско општество, децентрализирана соработка со Долна Нормандија, аудиовизуелна соработка, културна, јазична и образовна соработка.

Забележителни се и гостувачките предавања од Амбасадата на Франција со наслов „Кој е патот за Балканот кон Европската Унија?“ и „Европската Унија во пресрет на изборите (предизвици и надежи) - француско гледиште!“. Овие предавањата пред студентите на Економскиот факултет-Прилеп, беа презентирани од страна на г. Франсоа Лафонд, советник на вицепремиерот задолжен за европски прашања и г. Кристиан Тимоние, амбасадор на Франција во РС Македонија. Целта на овој серијал предавања е да се поттикне критичкото размислување на студентите за европската интеграција на земјата и нивно изворно запознавање со институциите и политиките на Европската

Унија која несомнено е исклучително сложена, а нејзината институционална архитектура, процедурите за донесување одлуки и нејзините регулаторни политики се мошне комплексни.

Значаен датум е и 30 март 2016 година, кога амбасадорот на Франција Кристијан Тимоние го одликува професорот Зоран Николовски - Витез од Редот на академските палми, признание за неговата извонредна работа во областа на образованието и за неговите активности на полето на соработката помеѓу Франција и Македонија. Ова одликување е воспоставено во 1808 година од страна на Наполеон Бонапарта и се доделува за исклучителни заслуги во областа на образованието. Тоа претставува голем поттик за него да работи на зголемување на квалитетот на изучувањето на францускиот јазик и неговата промоцијата како средство за понатамошен успех на студентите.

Честита годишнина! Bon anniversaire! « Sans anniversaire, comment savoir que nous existons et que le temps nous est compté ? » (M. Desplechin).

Студентското организирање на Факултетот

Михаил Дивјакоски

Уште од самите почетоци на Економскиот факултет-Прилеп постоело студентско организирање, и студентите се залагале за своите права, организирале најразлични настани и активности, присуствувале и конкурирале на најразлични натпревари и го претставувале факултетот, овозможувајќи им шанса на студентите да се надоградуваат себеси и на професионален, и на личен план. Процесот на ваквото студентско организирање на Економскиот факултет-Прилеп започнува со Студентскиот сојуз, кој подоцна бил преименуван во Студентски парламент, а додека последните две години, како тело во рамките на Факултетот функционира Факултетско Студентско собрание. Низ целокупниот овој процес, за прв пат со уредувањето на статутите за Факултетските Студентски собранија, на студентите им е овозможено да учествуваат во процесите на донесување одлуки, како во рамките на Факултетот, така и на ниво на Универзитет, со што студентското организирање е подигнато на повисоко ниво.

Преку Факултетското Студентско собрание, на студентите им е овозможено да учествуваат со свои претставници во Деканатската Управа и Наставно-научниот Совет, каде што можат директно да ги адресираат проблемите на студентите и да учествуваат во нивното решавање. Од членовите на Факултетското Студентско собрание, се избираат двајца членови кои понатаму членуваат во Универзитетското Студентско собрание и ги претставуваат студентите од целиот факултет. Освен тоа, тие се залагаат за правата на студентите кои ги претставуваат, и во нивно име даваат најразлични идеи, предлози, решенија и стратегии до сите одговорни тела во Универзитетот. Факултетското Студентско собрание функционира на начин што, секоја година се организираат избори со тајно и непосредно гласање каде секој редовен студент може да го реализира своето право на глас, и секој редовен студент може да се кандидира како за член во Студентското собрание, така и за негов претседател. Целокупниот состав на Факултетското Собрание има мандат во рок од една

академска година, со право на повторен реизбор. Понатаму, Факултетското Студентско собрание креира внатрешна структура и распределба на обврски меѓу своите членови меѓу кои се: заменик-претседател, записничар, тројца претставници во Наставно-научниот Совет, еден претставник во Деканатската Управа, двајца претставници во Универзитетското Студентско собрание, како и претставници во Комисијата за самовалуација и Дисциплинската комисија на Факултетот. Факултетското Студентско собрание функционира врз база на претходно поднесена годишна програма од страна на кандидатот за претседател до Деканот на Факултетот. Во рамките на факултетот, како тело на студентското организирање постои Заменик студентски правобранител, чија задача е да се грижи за заштита на правата на студентите, и да реагира до соодветните тела во факултетот или Универзитетот доколку одредено право е прекршено од страна на органите на факултетот. Заменикот Студентски правобранител постапува по поднесок од страна на студент и/или група на студенти и има мандат од две години, без право на реизбор.

AIESEC на Економски факултет-Прилеп

AIESEC е меѓународна непрофитна организација која им обезбедува на младите луѓе можности за креирање и надградување на нивниот лидерски потенцијал, за да се развијат во глобални лидери. Членовите на оваа студентска организација доаѓаат од различни факултети, без разлика на нивната област на студирање. AIESEC мрежата вклучува над 100.000 членови, во 125 земји и 780 локални канцеларии. AIESEC е најголемата организација во светот водена од студенти, а нејзиното меѓународно седиште се наоѓа во Ротердам, Холандија. Од своето основање во 1948 година, AIESEC прерасна во мрежа на повеќе од еден милион млади и високи професионалци кои имаат за цел да направат позитивно влијание во нивните организации и заедници во светот. AIESEC им овозможува на повеќе од 5000 дипломирани студенти и постдипломци, секоја година, да заминат на професионални практики во организации од мултинационални корпорации, како и во start-up компании. Целта на праксата е студентите да се стекнат со практично знаење и вештини кои ќе можат да ги применат на идните работни места.

AIESEC не е само студентска платформа која овозможува поинаков развој надвор од студентското секојдневие, туку е водич за тоа како еден човек треба да се изгради во лидер, во способна и одговорна личност која отстапува од толпата, знае што сака да постигне во животот и успева во тоа. AIESEC на почетокот од секоја академска година врши регрутација на нови членови од сите универзитети и најразлични области на студирање. Во РС Македонија денес постојат локални комитети на AIESEC во Скопје, Прилеп, Тетово и Штип. Преку нив студентите можат да ги развијат своите вештини од областа на: маркетинг, продажба, човечки ресурси, проект менаџмент, бизнис администрација и информативни технологии. На тој начин на студентите им се овозможува по завршувањето на своето високо образование да поседуваат практично искуство ценето од илјадници компании ширум светот, како и развиени професионални и лидерски вештини. Во изминатиот период локалниот комитет на AIESEC Прилеп реализирал голем број проекти кои во продолжение ќе бидат накратко објаснети.

Linking Project овозможи младите во Прилеп да истражуваат на теми кои се блиски до нивните визији и ставови преку компарација, креирање содржини (статии, брошури, итн.) визуелни материјали и организирање јавни настани. Art and Culture беше проект со цел за поврзување на локалните млади со културите на тројца интернационални волонтери и создавање на одржлива средина каде што уметноста во сите нејзини форми се вреднува и практикува. Meet me in Prilep е проект преку којшто младите луѓе од Европа и останатиот дел од светот имаат можност да се запознаат во Прилеп и Македонија, како место каде можат да дојдат на пракса и да остварат промена како кај себе, така и во ова општество. Проектот Your Choice се реализираше со четворица практиканти од Италија, Германија и Турција а неговата цел беше младите луѓе како и сите останати заинтересирани да се запознаат со јазикот, културата и традицијата на овие практиканти преку интерактивни часови. Young Entrepreneurial Start (YES) беше проект со цел поттикнување на претприемничкиот дух, обука на младите луѓе за пишување добар бизнис план, како и реализирање на нивната идеја во реалност.

Освен погоре споменатите проекти, членови на локалниот комитет на AIESEC Прилеп престојувале како практиканти во голем број земји ширум Европа, а исто така, практиканти од други земји го посетиле Економски факултет-Прилеп. Се надеваме дека активностa на AIESEC ќе продолжи и во иднина преку регрутирање на нови членови од редот на нашите студенти.

Економски факултет - Прилеп

*Прилепски бранители 143
www.eccfp.uklo.edu.mk
e-mail: eccfp.uklo.edu.mk*